

Ukážka z knihy *Barça: Príbeh zo zákulisia najslávnejšieho futbalového klubu na svete*

Autor: Simon Kuper

Preložil: Matej Duman

Pochopiť Lionela Messiho

Jeden večer v roku 2015 som sedel s predstaviteľom klubu a sledovali sme zápas Barça – Atlético Madrid na Camp Nou. Keď sa hra začala, povedal mi: „Sleduj Messiho.“

Bol to zvláštny pohľad. Po výkope išiel Messi na prechádzku po súperovej obrane, zjavne ignorujúc loptu. „Počas prvých pár minút len chodí po ihrisku,“ vysvetlil mi predstaviteľ. „Pozerá sa na každého súpera, kde je postavený a ako obrana drží pokope.“

Messi si pozorovania ukladal do vizuálnej pamäti. Raz počas úvodných minút mu prihral stredný obranca Barçy Javier Mascherano a Messi len sledoval, ako sa k nemu lopta kotúľa. Ešte nebol nachystaný hrať. Každý zápas vykonáva ten istý rituál. Jeho bývalý tréner Guardiola vysvetľuje: „Po piatich, desiatich minútach má pred očami a v mozgu mapu, podľa ktorej presne vie, kde je voľný priestor a aká je celková situácia.“

Messi je podivuhodne prehliadaný futbalista. Tak dlho bol predvídateľne výnimočný, že sme jeho výnimočnosť začali považovať za samozrejmu, za niečo, čo sa dá odbiť frázou. Je „playstation futbalistom“, povedal Arsène Wenger; „ako z rozprávky“, vyjadril sa Samuel Eto'o; „Kúzelník!“ kričia komentátori. Rád by som do jeho čarov vniesol trochu svetla.

V jedno slnkom zaliate februárové ráno v tréningovom komplexe Joana Gampera, keď sa zdalo nefér, že každý môže mať podnetnú prácu v takom úžasnom meste, som sledoval Messiho, ako cestou na hrácke parkovisko prešiel okolo mňa autom: malý muž v šiltovke, tróniaci vysoko vo svojom sponzorskom „luxusnom crossover SUV“. Hlásil sa ďalší deň v práci. Prinútilo ma to zamyslieť sa nad tým, ako ho Barça manažuje na každodennej úrovni a ako robí to, čo robí, týždeň čo týždeň od debutu v áčku v roku 2004. Ako Barcelona premenila sólistu na tímového hráča? A ako si ho tak dlho udržali? Klubová stratégia postavená na Messim – ktorá mala za následok úpravu celého pracoviska tak, aby bol v strede zamestnanec číslo jeden – bola pätnásť rokov pravdepodobne najúspešnejším dlhodobým projektom manažovania človeka vo futbalovej histórii. Fungovalo to aj preto, že Messiho kariéra sa prekrýva s najpriaznivejšou érou pre hviezdy.

Nerobil som rozhovor s Messim. Dával som si pozor, aby som nezničil priazeň, ktorú som v Barçe požíval, a chápal som, že žiadať pätnásť minút s ním by už bolo za hranou, rovnako ako vôbec očakávať, že by ho klub mohol dohodnúť. (Nikto v Barcelone Messimu nevraví, čo má robiť.)

Pravdepodobne by to ani nestálo za to. Messi dovíšil tridsiatku bez toho, aby kedykoľvek povedal na verejnosti niečo zaujímavé. Môj kolega John Carlin, ktorý s ním robil rozhovor dvakrát, povedal, že ak by dostal ponuku na tretí rozhovor, odmietol by. Aj keď začal Messi rozprávať otvorene, stále neprejavoval takmer žiadny úmysel vysvetľovať či už svoje umenie, alebo moc, ktorú mal v Barçe. Nie je jasné, či by toho bol schopný. Namiesto toho som sa pokúsil pochopiť Messiho na základe jeho dôkladného pozorovania a načúvania ľuďom, ktorí ho sledovali ešte dôkladnejšie.

Príchod Messiho mi predpovedal chlapík z jeho rodného mesta Rosario. V októbri 2000 som bol v Buenos Aires na káve s čulým a drobným futbalovým nadšencom Robertom Fontanarrosom, ktorý pracoval ako karikaturista a spisovateľ. Vysvetľoval mi, že Argentínčania veria, že Maradona mohol pochádzať jedine z Argentíny. Podľa Fontanarrosovho rozprávania bol Maradona typom Argentínčana siahajúcim do 20. rokov 20. storočia alebo ešte skôr: *pibe* (chlapec) z *potrero* (hrboľatý mestský priestor), ktorý zápasy vyhráva vďaka kľučkovaniu. Fontanarrosa pripustil, že aj on prechováva absurdné presvedčenie, že Argentína stvorí ďalšieho Maradonu. Fontanarrosa žil dostatočne dlho na to, aby sa toho dožil. Zomrel v roku 2007, pohrebný sprievod sa pristavil pri jeho milovanom domácom ihrisku Rosario Central.

Zatiaľ čo som s Fontanarrosom pil kávu, trinásťročný chlapec z Rosaria a jeho otec netrpezlivo čakali v Barcelone na podpis zmluvy s klubom. Lionel Andrés Messi Cuccittini vtedy meral len 143 cm, čo je výška deväťročného dieťaťa, ale na tréningu so staršími chlapcami potreboval len nejakých päť minút, aby technický riaditeľ Barçy Charly Rexach vyhlásil: „Kto to je?“ A následne: „Bože, hneď teraz ho musíme kúpiť.“ Keď niekto poznamenal, že dieťa pripomínalo panáčika zo stolného futbalu, Rexach reagoval: „Tak mi prineste všetkých panáčikov zo stolného futbalu, lebo ich chcem vo svojom mužstve.“

Pár mesiacov nato, v decembri 2000, Rexach konečne načarbal na dnes už legendárnu papierovú vreckovku zmluvu o budúcej zmluve. Barça súhlasila, že zaplatí Messiho liečbu rastovým hormónom. Bez nej by v dospelosti nedosiahol ani svoju skromnú výšku 169 cm a ako mnoho ľudí z chudobnejších krajín by sa pravdepodobne stal fyzicky nevhodným pre vrcholový šport. Malé môže byť vo futbale milé, ale drobné už nie.

Pri sledovaní videí päťročného Messiho vidno, že do Barcelony prišiel takmer dokonalý *pibe*, driblér, ktorý vidí súperov prichádzať akoby v spomalenom zábere. V jednom videu sa drobné dieťa s masnými čiernymi vlasmi, ktoré vyzerá štýlovejšie, ako by človek očakával, usmieva do kamery: „Volám sa Lionel Messi, mám trinásť rokov. Rád by som hral za Barcelonu. Myslím, že je to najlepšie futbalové mužstvo na svete.“ (Vtedy nebolo.)

Barça veľmi netypicky zaplatila za to, aby sa Messiho rodičia a súrodenci mohli presťahovať s ním. Plat dieťaťa 120 000 eur ročne – v Masii pravdepodobne bezprecedentný – bol myslený ako podpora pre nich všetkých. Messiovci uchovali svoju rodinu za cenu jej obrátenia naruby: trinásťročný najmladší syn sa stal migrantom chlebobdarcom. Tak ako dvanásťročný Cruyff po smrti otca, aj Messi zažil náhly koniec detstva a nával zodpovednosti. Ako spomína, cestou v taxíku na letisko v Rosariu všetci Messiovci plakali, no zobrať rodinu so sebou mohlo byť zásadným rozhodnutím. Ak by žil na internáte na opačnom konci oceánu ako jeho rodičia a musel by si sám každý deň vstrekať rastové hormóny, mohlo to byť príliš aj naňho.

Messi je miernejší a disciplinovanejší ako predchádzajúce veľké hviezdy do značnej miery preto, že je profesionálnym športovcom od mladosti. Zatiaľ čo Maradona a Cruyff boli produktmi Argentíny a kalvínskeho Holandska, Messi vyrástol takmer mimo spoločnosti, je to spoločný výtvor rodiny a futbalovej akadémie.

Dokým sa v sedemnástich nedostal do A-mužstva Barcelony a nenarazil na spoluhráčov, ktorí sa dožadovali lopty, nemusel prihrávať, spomína Pere Gratacós, ktorý ho trénoval v Masii. Messi na to spomínal tak, že „zabúdala“ prihrávať, a dodal: „Postupne sa mi podarilo hrať tímovejšie, ale nemali to so mnou jednoduché, pretože som vždy bol veľmi tvrdohlavý.“

Barça sa musela pokúsiť naučiť prirodzený talent hrať kolektívny futbal. Dvakrát ho tréneri usadili na lavičku, pretože držal loptu príliš dlho, ale cruyffianskeho skupinového hráča sa Masii z neho nikdy tak úplne nepodarilo spraviť. V detskom tíme snov striedal Messi góly sám. To nebola dobrá predzvesť.

Ako opisuje nemecký spisovateľ Ronald Reng, na Messim bolo ešte niečo znepokojivo detské. Keď Guardiola prvýkrát zočil drobné plaché dieťa s otcom v obchode Nike na letisku, čudoval sa: „Je taký dobrý, ako o ňom hovoria?“ Messi prakticky žil v tepláčkoch, zdalo sa, že nemá ani jedny džínsy, len raz sa pokúsil prečítať knihu, životopis Maradonu (ktorý nedočítal), a jeho spoluhráči predpokladali, že je nemý, až kým jedného dňa počas napínavej hry na playstation náhle nezačal rozprávať. „Hra bola jeho spôsobom komunikácie,“ povedal mi Gratacós.

No v čase, keď mal Messi šestnásť a bol na prahu áčka, bol klub aj tak zúfalý. „Padla na nás kliatba,“ povzdychol si Radimir Antić, ktorý bol krátko trénerom A-mužstva Barçy v sezóne 2002/03, keď mužstvo skončilo šieste, hrajúc nezáživný futbal. „V roku 2003 som bol ‚rakovinou Barcelony‘,“ spomínal Xavi. Zdalo sa, že jeho spôsob hry zastaral: väčšina ostatných klubov umiestňovala do stredu poľa obrov. Dlhý Barçy sa odhadovali na 186 miliónov eur, čo bolo výrazne viac ako jej ročné príjmy. Dokonca aj suma hráčskych platov prevyšovala celkové príjmy. Barça bola „strojom na prerábanie peňazí“, ktorému hrozilo, že „ostane malou miestnou značkou“, viac Valenciou než Realom Madrid, vyjadril sa Ferran Soriano, ktorý sa stal výkonným riaditeľom klubu v roku 2003. Klub dovtedy len raz vo svojej histórii vyhral Ligu majstrov, Madrid deväťkrát.

Laporta bol v to leto zvolený za prezidenta klubu s prísľubom, že kúpi Davida Beckhama. Angličan mal byť *galáctico* Barçy. Ale Beckham sa, pochopiteľne, radšej pridol k ostatným *galácticos* v Reale Madrid. Barçe sa nepodarilo získať ani osemnásťročného portugalského krídelníka menom Cristiano Ronaldo, ktorý namiesto toho odišiel do Manchesteru United. „Mysleli sme si, že 18 miliónov eur bola príliš vysoká cena,“ priznal neskôr Soriano. Predstavte si, ako by vyzerali dejiny futbalu, ak by sa v tínedžerskom veku dali dokopy Ronaldo a Messi.

Namiesto toho Barça napochytrou kúpila tvorca hry Ronaldinha z Paris Saint-Germain, kde sa mu premenlivo darilo aj nedarilo, niekedy sedel na lavičke a inokedy ho využívali ako klasického stredného hrotového útočníka, známeho z anglického štýlu futbalu.

Predstavitelia klubu mali spočiatku problémy presvedčiť Franka Rijkaarda, nového trénera Barçy, aby dovolil šestnásťročnému krpcovi trénovať s A-mužstvom. Keď Holanďan nakoniec súhlasil, prišiel jeden zamestnanec vyzdvihnúť Messiho v byte jeho brata Rodriga niekoľko ulíc od štadióna. „Nervózný?“ spýtal sa zamestnanec láskavo, keď chlapec nastúpil do auta. „Nie,“ odpovedal Messi. Po tréningu sa zamestnanec spýtal Ronaldinha, či argentínske dieťa s rozviazými vlasmi má na to, aby trénovalo s mužstvom. „Už by mal za nás hrať,“ odpovedal Brazílčan.

Messi debutoval za A-mužstvo v novembri 2003 v priateľskom zápase proti FC Porto (ktoré viedol mladý absolvent Barçy José Mourinho). „Absolútne nemal problém s nervami,“ spomínal Rijkaardov asistent Henk ten Cate. Chlapec, ktorý sa málokedy unúval sledovať futbal v televízii, nepoznal mená svojich súperov a nevedel ani mnoho o dejinách futbalu. Nič z toho ho nezaujímalo. Vedel, že patrí do A-mužstva Barçy. Rýchlo sa však naučil skrývať svoje nadanie, aby neurazil svojich slávnych spoluhráčov, ktorí to už aj tak nemali ľahké. V decembri 2003 po prehre 1 : 5 v daždivej Malage mal denník *El Mundo Deportivo* problém vybrať titulok na prvú stranu: „Hanba“ alebo „Neprijateľné“? Titulok „Absurdné“ odmietli ako „príliš tvrdý“. Obrat Barçy sa začal až začiatkom roku 2004.

Po každom tréningu išlo mužstvo do posilňovne. Ostatní hráči dvíhali činky, Messi v tom však nevidel zmysel. S brazílskym krajným obrancom Sylvinhom hral stolný futbal. Ten Cate povedal: „Videl som malého Messiho, ako hrá so Sylvinhom, a Sylvinho ho zakaždým vyklepal a onedlho Messi porážal Sylvinha a potom dával na frak Ronaldinhovi.“ Keď hral s Messim stolný futbal ďalší Rijkaardov asistent Eusebio Sacris-tán, všimol si, že chlapec sa vždy snažil vyhrať nad ním 11 : 0. „Mal mentalitu víťaza,“ vyjadril sa Eusebio. „Ostatní hráči takí neboli.“

Existuje demokracia slávnych, v ktorej vek a status ustupujú do úzadia. Ronaldinho ponúkol Messimu skrinku vedľa svojej v hviezdnom rohu šatne. (Miestnosť bola stĺpmi predelená na samostatné sekcie – tvar, ktorý prirodzene vedie k vzniku frakcií. Guardiola to považoval za natoľko škodlivé, že keď neskôr navrhoval šatňu pre tréningové ihrisko Manchesteru City, spravil ju oválnu.)

Šestnásteho októbra 2004 Messi oficiálne debutoval ako náhradník proti Espanyolu. Po niečo viac ako šiestich mesiacoch sa sedemnásťročný Messi stal najmladším hráčom Barcelony v dejinách, ktorý strelil gól. Bolo to v zápase s Albacete a išlo o padáček po lobovanej prihrávke od jeho mentora Ronaldinha. Brazílčan oslavoval tak, že ho zobral na chrbát. „Sledujte tohto hráča. Prekoná nás všetkých,“ vyjadril sa následne.